

Sortavalan seksikauppa ja suomalaismiehet

E l i n a I h a m ä k i

Rajojen avauduttua on Venäjän Karjalassa sijaitseva Sortavala tullut tutuksi ”seksilomakohteeksi” joukolle suomalaismiehiä. 1990-luvun suomalaismediassa Sortavalan alue nimettiin ”Thaimaaksi” villin seksirallin takia, jota suomalaiset miehet ylläpitivät tässä reilun 20 000 asukaan historiallisessa kaupungissa. Liikehdintää tapahtui rajan molemmin puolin. Venäjänkielisiä naisia saapui Suomeen myymään seksiä, ja suomalaisturistit tutustuivat seksintarjoajiin Venäjän rajaseuduilla. Rajojen avauduttua seksipalveluja korvattiin usein Suomesta tuoduilla elintarvikkeilla ja vaatteilla rahan sijaan. Ammattimaistuminen kuitenkin eteni, ja rahasta tuli keskeinen maksuväline.

Kaupankäynnin kiihkeimmistä ajoista seksikauppa on arkipäiväistynyt ja siistiytynyt osaksi rajaseudun elämää Venäjällä ja Suomessa vallitsevasta tiukentuneesta lainsäädännöstä huolimatta. Maiden välillä yhä oleva elintaso-kuilu ja sosiaaliset erot suosivat seksikaupan jatkumista rajaseudulla, vaikka tutkimuksessani haastateltujen suomalaismiesten kuvausten perusteella seksin myyjien määrä on vähentynyt sitten 1990-luvun. Järjestäytynyt seksikauppa on sulautunut paikoitellen Venäjän Karjalan alueella osaksi laillista turismibisnestä.

Tässä luonteeltaan kuvailevassa artikkelissa

tarkastelen rajaseudun seksikauppaa suomalaisten miesasiakkaiden näkökulmasta. Kenttätyöpaikkanani on ollut Venäjän Karjalassa sijaitseva Sortavalan kaupunki. Hyödynnän artikkelissa haastatteluja, jotka olen tehnyt Suomen Pohjois-Karjalassa ja Venäjän Karjalassa vuosien 2008–2009 välillä. Haastattelemani suomalaismiehet ovat ostaneet seksipalveluja venäjänkielisiltä naisilta tai vierailleet¹ Sortavalassa ja samalla nähneet paikallista seksikauppaa. Joillakin on myös ”tyttöystäviä” Venäjän Karjalassa. Osa haastateltavista liikkui yhä aktiivisesti asuinpaikkansa ja Sortavalan väliä. Osalta Sortavalan matkat olivat vähentyneet venäläisen vaimon löytymisen, ikääntymisen tai turvallisuusnäkökulman vuoksi. Iältään tutkimukseen osallistuneet miehet olivat yli 40-vuotiaita, ja kaksi heistä oli naimissa. Kahdeksasta tutkimukseen osallistuneesta miehestä neljää haastattelin vain yhden kerran. Haastateltavat tavoitettiin tutkimukseen useiden kanavien kautta (ks. tarkemmin Ihamäki 2010a, 55), pois lukien Internet ja lehti-ilmoitukset. Tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden etu- ja sukunimet² on muutettu, vaikka osallistujien joukossa oli myös halukkuutta esiintyä omalla nimellä (Ihamäki 2010b, 67–68).

Tämän artikkelin kirjoittaminen on ollut siinä mielessä haasteellista, että kentälle mennessäni olin päättänyt pysytellä erossa rikos-teemasta. Kentällä ollessani en vierailut paikallisella poliisilaitoksella tai yrittänyt tehdä tuttavuutta seksikauppaa mahdollisesti organisoivien tahojen kanssa (Ihamäki 2010a). En myöskään kysellyt tutkimukseen osallistuneilta miehiltä alaikäisistä seksin myyjistä tai seksikaupan organisoinnista, mutta haastatteluissa nousi esiin

joitakin rikollisuuteen liittyviä näkökulmia, joita voi pitää kiinnostavina. Lähestyn artikkelissa miesten haastattelupuhetta sekä diskursseina että narratiiveina, joissa he rakentavat kuvaa Sortavalan seksikaupan tilanteesta ja ilmentävät omakuvaansa seksikaupan toimijoina.

Miesasiakkaat tutkimuksen keskiössä

Seksikaupan ostajien ja organisoijien tavoittamista haastattelututkimuksiin on pidetty suhteellisen haasteellisena eritoten vallitsevan lainsäädännön sekä asiakuuteen liitettävän stigman ja häpeän vuoksi (Sanders 2008, 6). Seksikaupan asiakkaista valtaosa on edelleen miehiä, vaikka naisasiakkaitakin löytyy. Tästä syystä erityisesti miehiä, jotka ovat joko seksikaupan asiakkaita³ tai organisoijia, on usein kutsuttu ”näkyttömiä”. Se, millaisen stigman, häpeän ja/tai syyllisyyden tunteiden kanssa seksikaupan asiakas mahdollisesti painii, on mitä todennäköisimmin yksilö- ja tilannekohtaista. Paljastuminen seksikaupan asiakkaaksi saattaa lisäksi olla henkilölle vahingollista tietyissä yhteyksissä (Earle & Sharp 2007, 17). Seksikauppaan kuuluu myös eräänlaisena sisään kirjoitettuna sääntönä se, että toimijat säilyttävät anonymiteettinsä. Kaupankäynti perustuu siten salailun lisäksi jossain määrin valehtelulle.

Teela Sanders (2008, 17) on esittänyt, että haastateltavien miesten (asiakkaiden) löytäminen oli lopulta helpompaa kuin itse seksityöntekijöiden. Sanders (2008, 18) kertoo miesten tarjoutuneen haastateltavaksi välittömästi sen jälkeen, kun häntä haastateltiin seksityöntutkimuksiin liittyen eräässä radio-ohjelmassa ja kun hän tässä yhteydessä kertoi suunnittelevansa seksikaupan asiakkaiden tutkimista. Myös Internetistä on tullut monelle prostituutiotutkijalle väylä löytää haastateltavia (esimerkiksi O’Connell 1998; Marttila 2004 & 2006; Sanders 2008). Asiakuustutkimusta on toteutettu myös eroottisissa tanssiklubeissa niin, että tutkija itse on toiminut tanssijana (Frank 2003; Egan 2006). Myös perinteisempää kenttätutkimusmetodia

on hyödynnetty. Tällöin tutkija on lähestynyt asiakkaita seksinostopaikalla (McKeganey & Barnard 1996). Myös erilaisia seksitapahtumia on käytetty asiakkaiden etsimiseen. Kävijöille on annettu esimerkiksi kyselykaavake (esim. Pitts ym. 2004). Osassa tutkimuksissa miesasiakkaiden kuva on rakentunut yksinomaan seksityöntekijöiden kautta (esim. Phoenix 1999). Asiakkaita on tavoiteltu lisäksi sukupuolitauteiklinikoilta, seksinostosta annettuja rangaistuksia koskevien julkisten tietojen perusteella ja lehti-ilmoitusten kautta (Campbell 1998; Monto & Hotaling 2001; Greutz 2005).

Tutkimuskontekstissa on todettu, että stigmas- ta huolimatta löytyy asiakkaiden joukossa myös halua ”tunnustaa” seksikäyttäytymistä (Greutz 2005, 2098). Tämä kertonee asiakuuden taustalla vaikuttavista tunteista ja hyväksynnän etsimisestä seksuaaliselle toiminnalle. Tunnustamista voi siten pitää eräänlaisena valittuna yksilön strategiana, jolla hän yrittää vaikuttaa ja käsitellä julkisia diskursseja asiakuudesta samalla työstäen omaa subjektipositiotaan. Nykyisin seksuaaliset tarinat ja diskurssit ovat yhä avoimemmin esillä julkisen ja yksityisen raja-aitojen hämärtyessä. Myös yhteiskunnallinen ilmapiiri on muuttunut osittain sallivammaksi seksuaaliselle puheelle (Plummer 1995). Toisaalta myös vaikenemista voi yhtä lailla pitää yksilön valitsemana tietoisena strategiana. Marttila (2008, 39–40) esimerkiksi kertoo, kuinka osa hänen haastattelemistaan suomalaisista seksiosastajista kertoo elävänsä eräänlaista ”kaksoiselämää” salaamalla seksinostonsa muilta ihmisiltä. Myös omassa aineistossani seksinostajien suhtautuminen toimintansa ”salailuun” vaihtelee.

Roger Matthews (2008, 1) mukaan seksikauppa sai uutta huomiota 1980-luvulta lähtien monissa Euroopan maissa. HIV/AIDS:in leviäminen, seksityöntekijöiden oma aktivismi, katuprostituution häiritsevyys, seksikauppaan liitetty huumekauppa, naiskauppa, ulkomalaisprostituutio ja lapsiprostituutio toivat prostituutiokaupan takaisin julkisiin sosio-poliittisiin diskursseihin. Sosiaaliset erot, elintasoerot, poliittiset muutokset, teknologinen kehitys ja

kulttuurinen muutos ovat edesauttaneet ilmiön laajentumista ja leviämistä. Tämä on osaltaan johtanut seksikaupasta annettujen tulkintojen monipuolistumiseen. Seksikaupan asiakkaat, kuten myös seksipalvelujen myyjätkin, muodostavat erittäin heterogeenisen ryhmän (Lau 2011, 147). Seksikaupan ääritarinat saavat helposti yleisön suurimman huomion (Skilbri 2001, 65). Tämä vahvistaa osaltaan entuudestaan seksikauppaan liitettyjä stereotyyppisiä ja myyttisiä kuvia.

Se, miten seksinmyyjiä ja seksinostajia on lähestytty ja käsitelty, kertoo paljon ao. hetken yhteiskunnallista asenteista, arvoista ja normeista. Asiakkuutta on tuonut enemmän näkyville seksikaupan asiakkuuteen kohdistuva lainsäädännöllinen mielenkiinto (Matthews 2008; Sanders 2008). Prostituution lainsäädännöllinen ja sosiaalinen kontrolli on perinteisesti kohdistunut kaupankäynnin myyjäpuoleen. Nyt myös prostituutiokaupan asiakkuudessakin toteutuvaa seksuaalisuutta saatetaan pitää haitallisena ja prostituutiokauppa muotoilla yhteiskunnallisissa diskursseissa vahvasti ”miesongelmaksi” (Sanders 2008, 9). Nykyisin sekä seksinmyyjien että seksinostajien kuva rakentuu lähinnä sekä ”tavallisen ihmisen”⁴, ”toiseuttamisen fantasi-an” ja ”miesongelman” diskurssien risteymissä. Myös kysymykset toimijuudesta ja toimijuuden laadusta ovat saaneet enemmän huomiota tutkimuskontekstissa (esim. Kontula 2008; Sanders 2008).

Seksikauppainstituutio koskettaa usein myös lukuisia muita ihmisiä – puolisoita, elämäkumppaneita ja lapsia. Seksikauppaan liittyvissä tutkimuksissa usein ovat näkymättömäksi jääneet seksipalveluja ostavan henkilön mahdollisten perheenjäsenten käsitykset ja mielipiteet. Miltä tuntuu avio-, avovaimosta tai tyttöystävästä, joka tietää miehensä ostavan seksiä? Entä mitä miehen lapset/lapsenlapset ajattelevat, jos paljastuu, että isä/isoisä ostaa seksiä ja kenties vieläpä suhteellisen nuorelta henkilöltä? Ja miten laajempi ympäristö – pienten kyläseutujen väki – suhtautuu perheeseen, jos ja kun perheenisän tiedetään yleisesti ostavan seksiä? Koskettaako

häpeä, stigma ja syyllisyys koko perhettä?

Suhtautuminen seksin ostoon

Yhteiskunnallinen suhtautuminen seksikauppaan on vaihdellut ajan ja paikan mukaan. Venäjällä suhtautuminen seksinostoon on seurannut myös eurooppalaisia prostituutiopoliittisia trendejä (esim. Gilinskiy 2000). Lainsäädännöllinen mielenkiinto on perinteisesti kohdistunut vahvimmin sekä seksin myyjiin että kaupankäynnin organisoijiin. Neuvostoaikana prostituutio ei ollut sinällään laitonta, mutta seksitaitien levittäminen, parittaminen, bordellin ylläpito ja värvääminen prostituutioon ja siitä hyötyminen taloudellisesti oli laitonta (Wood 1993, 132). Prostituution harjoittaminen on ollut maassa kielletty lain mukaan vasta vuodesta 1987 lähtien. Tutkimukseeni osallistuneiden suomalaismiesten kanssa käydyissä keskusteluissa ei tule selkeästi esille, että he olisivat pohtineet ilmiöön liittyvää lainsäädännöllistä puolta Venäjällä.

Pohjoismaisessa kontekstissa Ruotsi ja Norja ovat kriminalisoineet myös asiakkuuden. Suomen rikoslainsäädännössä asiakkuus on kriminalisoitu vain tietyissä tapauksissa⁵. Venäjän Federaation lainsäädännössä asiakkuutta ei ole kriminalisoitu, ellei kyseessä ole seksipalvelujen ostaminen alaikäiseltä.

Natalija Hodyreva (2005, 78) on tutkinut prostituutiota Pietarissa osana kansainvälistä tutkimusprojektia ”Prostitutsija – sotsialnaja problema?”. Tutkimukseen osallistuneet venäläismiehet olivat sitä mieltä, että prostituution harjoittaminen tulisi laillistaa nyky-Venäjällä, joskin yhteiskunnan tulisi kontrolloida sitä. Prostituutiokaupan laillistamisesta onkin käyty keskusteluja sekä Pietarissa että Moskovassa. Sortavalassa tapaamani keski-ikäiset naisaktivistit suhtautuivat sitä vastoin kaupungissa esiintyvään suomalaismiesten seksiralliin lähinnä kielteisesti. Elina Penttinen (2004) on kuvaillut väitöskirjassaan pohjoisen yhteisön kielteisiä reaktioita Venäjän alueelta saapuneeseen prostituutioon. Kielteinen suhtautuminen ilmiöön mahdollistuu rajan molemmin puolin. Millainen

kuva suomalaismiehistä Sortavalan alueella mahtaa olla paikallisväestön keskuudessa? Tutkimukseen osallistuneista miehistä kukaan ei ollut syvemmin ajatellut sitä, miten paikalliset ihmiset suhtautuvat suomalaisiin seksinostajiin. Kysymykseni lähinnä hätkähdytti miehiä.

Helsingin Sanomien teettämässä kyselyssä⁶ suomalaisten moraalista 36 % miesvastaajista ilmoitti, ettei hyväksy lainkaan seksiestoa. Naisista 63 % ilmoitti saman kannan. (Kunnon kansa?) Kyselyn perusteella suhteutuminen seksikauppaan vaihtelee merkittävästi sukupuolten välillä. Miesvastaajista valtaenemmistö hyväksyy seksinoston (myös Tasa-arvobarometri 2004 & 2008).

Marttila (2008, 74) on analysoinut Suomessa käytyjä seksin oston kriminalisointikeskusteluja 1990-luvun lopusta 2000-luvun alkuun. Keskukseluissa on löydettävissä kaksi pääjuonetta. Ensimmäisen keskustelulinjauksen Marttila on nimennyt ”yhteisyyttä korostavaksi tasa-arvokäsitykseksi”. Tämän mukaan asiakkuus tulisi kriminalisoida, koska ilmiössä on kyse rakenteellisesta ja yhteiskunnallisesta epätasa-arvosta. Toista linjausta Marttila kutsuu ”liberalistiseksi tasa-arvokäsitykseksi”. Tämän mukaan yksilöllä on oikeus elinkeinonharjoittamiseen ja seksuaalisuutensa toteuttamiseen maksullisen seksin kontekstissa (Holmström & Skilbrei 2008.)

Tutkimukseeni osallistuneista miehistä kukaan ei suoranaisesti tuominut seksikauppaa. Lähinnä seksuaalisen (tasa-arvo)liberalismin sävy tuli ilmi haastateltavien puheessa (myös Monto 2004). Se, millaisia mielipiteitä miesten mahdollisilla perheenjäsenillä on seksikauppaan, jäi aineistossani avoimeksi. Grenz (2005, 2093) toteaa seksinoston olevan tavanomaisesti yhteiskunnallisesti tuomittua seksuaalista käyttäytymistä, vaikka laki sinänsä sallisikin seksikaupan. Yleisesti hyväksytyt seksuaaliset suhteet sijoitetaan ennen kaikkea ei-kaupallisiin heteroseksisuhteisiin. Sandersin (2008, 6) mukaan kaupallisia seksipalveluja on sosiaalisesti hyväksytympää käyttää rituaalisissa tilanteissa kuten syntymäpäiväjuhlinnan yhteydessä ja ”poikien illassa”.

Kyl mie itse asiassa olen sitä mieltä että seksin myynti pitäisi olla sallittua, mutta sen pitäisi tapahtua tiukassa valtion valvonnassa tyyliin valtion bordellit. Silloin siellä on kaikilla selkee vapaus tyyliin ota tai jätä. Ja sitten sen pitäisi olla semmonen työpaikka, että sinne ei ketään työvoimatoimistosta ohjattais vaan pitäis perustuu täydelliseen vapaaehtoisuuteen ja sen pitäisi olla yhteiskunnan taholta tarkkaan valvottu. Sen pitäisi olla niin tiukasti valtion käsissä, ettei siellä tapahtuis mitään prostituutioon pakottamista tai toisen ihmisen hyväksikäyttöä. Miusta silloin ei tapahdu mitään hyväksikäyttöä, jos maksullista seksiä tarjotaan täysin vapaasta tahdosta siinä mielessä se ois ihan asiallinen. Nehän sano, et Lapissa naisilla loppu päänsärky sen jälkeen ku Venäjän raja aukes. (Timo Holopainen)

Niin ku tuossa oli televisiossa ohjelma, jossa haastattelivat paljon miehiä tuolla Saksassa tai missä se oli Hollannissa. Niin paljon paremmin jaksaa tehdä töitä ja kaikkee kun joku kenkuttaa saa naista tai silloin ku haluaa, ei tarvii ruveta ehtimään. Minun mielestä se on oikein hyvä juttu. (Risto Lappalainen)

No tota se on varmaan helpompi tuomita kun ei sitä kokonaisuutta tiedä. Ja eihän se tietysti normaali elämäntilanne tietysti oo, että jos pitää ulkopuolelta noin vaan ostella ja tuhlaa rahojaan ja vaarantaa omaa terveyttä. Mutta jos sen taustan tietää ja näkee ne kaikki mahdollisuudet, niin ei sitä niin herkästi sitten tuomitsekaan. Mut tota no ...se vaan pitää ajatella sillä tavalla, että antaa toisten ajatella miten ajattelee, mie teen tällä tavalla. (Ville Taavitsainen)

Esitetyissä lainauksissa tulee esille suomalaisen miehen pettymys suomalaiseen naiseen parisuhteessa. Suomalaisnainen representoituu ”seksihihtarina” parisuhteessa, mikä oikeuttaa miehen ostamaan seksiä tarvittaessa parisuhdeinstituution ulkopuolelta (Nikunen 2002, 285). O’Connell Davidsonin (2002) mukaan seksuaaliset halut ja tarpeet ovat lähinnä yhteiskunnan tuotosta. Päätökseen ostaa seksiä

vaikuttaa henkilökohtaisten tekijöiden lisäksi kulttuuriset tekijät. Puheet miesten ”seksuaalista tarpeista” muokkaavat seksuaalisia käytänteitä. Tästä seuraa käsitys, jonka mukaan miehillä on oikeus seksiin.

Seksikaupan organisoijaksi?

Haastateltavani Antero Matilainen kertoi, kuinka häntä oli joskus pyydetty tuomaan naisia Sortavalasta Suomeen.

Hetihän ne, millo meet Sortavalaan ja tuo sie tyttöjä sieltä tänne. Se oli semmonen käsitys tuolta Venäjällä käynnistä. Muut tuttavat ja muut luuli, et sieltä voip tuoda tyttöjä tullessaan vaik autolastillisen taikka pikkubussillisen. Ei se oo niin yksinkertaista sillei - sehän ois ollu myymistä. Mie oisin ollu sutenööri.

Edellä mainittu episodi kuvaa osuvasti seksikaupan epämuodollista tyyliä Karjalan rajaseuduilla. Eräänlainen suoraviivaisuus ja mielikuva seksinmyyjien runsaudesta värittävät ilmiötä. Myös suhteiden epämääräisyys ja liukuvuus leimaa Anterolle esitettyä pyyntöä. Aktiivisena rajan ylittäjänä Anterolla on seksikumppaneina tyttöystäviä, morsiamia ja ammattihuoria Venäjän Karjalassa. Osa naisista on myös vierailut Anteron luona Suomessa. Tutkimukseen osallistuneet miehet kutsuivat seksinmyyjää tavallisesti (ilo)tytöiksi, (ammatti)huoriksi ja ”prostituutiksi”.

Elina Penttinen (2004) on esittänyt Pohjois-Suomeen suuntautuvan venäjänkielisten naisten seksikaupan olevan lähinnä organisoitua naiskauppaa. Pia Skaffari (2010) on sitä vastoin esittänyt oman aineistonsa valossa Murmanskin alueelta pohjoiseen suuntautuvan itäprostituution muistuttavan enemmän naisten vapaaehtoista liikehdintää. Marttilan (2008, 65) mukaan kansainväliseen prostituutioon on Suomessa käydyissä keskusteluissa liitetty organisoitu rikollisuus ja rajaturvallisuus. Nämä keskustelut Marttila näkee ennen kaikkea hyvinvointivaltion rajojen suojaamiseen liittyvinä keskusteluina

(Holmström & Skilbrei 2008). Oman aineistoni valossa on mahdotonta sanoa, miten esimerkiksi Itä-Suomeen suuntautuva seksikauppa rajan toiselta puolelta on organisoitu ja millaisilla sopimuksilla naiset ylittävät rajan. Vapaamuotoista liikehdintää, jossa seksillä on keskeinen rooli vaihtotavarana, tapahtuu varmasti rajan molemmin puolin.

Haastattelujeni perusteella seksin ostaja ei välttämättä halua mieltä ensimmäiseksi myyjän olosuhteita. Vastuu myyjäpuolesta tahdotaan vierittää mieluummin yhteiskunnalle – sekä seksikaupan olemassaolosta että sen olosuhteista (vrt. esim. Sanders 2008). Seksipalvelujen ostaja toteuttaa ostotapahtumassa ennen kaikkea omia hedonistisia mielihalujaan (myös Marttila 2008, 48). Omassa aineistossani miehet näyttivät pääsääntöisesti olevan hyvinkin tietoisia naisten olosuhteista⁷. Tämä ei kuitenkaan estänyt heitä käyttämästä naisten tilannetta hyväkseen. Lieviä empatian häivähdyksiä aineistostani silti löytyy naisia kohtaan.

Se on niin raaka maa siinä mielessä, että siellä ei tueta ihmistä, jos ei oo töitä tai sillei vaihtoehtot vähenee. Maa tavallaan huono monen kannalta - ei välttämättä kaikki halua sitä (seksikauppaa) tehdä, mutta on pakko tehdä. (Risto Lappalainen)

Kokeneet Sortavala-kävijät epäilivät lailliseen liiketoimintaan sulautetun prostituutiokaupan olevan myös paikoitellen organisoitua.

Sortavalassakin semmosia miehiä, joilla on muutama tyttö. Ne rahastaa siinä, niitten tyttöjen pittää maksoo niille sitten määrätty osa. Ne tytöt on aika kovilla, mutta sitä jonkin verran on, mutta se on aika piilossa sillä tavalla, että ei ne tytöt sano suomalaiselle miehelle, että hänen pittää maksoo jollekin venäläiselle, mutta se käyp siinä vähän niin ku käypi niin ku tällei hämäästi se homma. (Risto Lappalainen)

Haastatteluista tuli esille, että miehet viittasivat ”vaistoonsa” ja usean vuoden kokemukseensa, jonka avulla he pystyivät mahdollisesti tun-

nistamaan naiset, jotka antoivat osan ansioistaan kaupankäynnin taustalla vaikuttaville miehille/parittajille. Minna Viuhkon ja Anniina Jokisen (2009, 88) tutkimuksessaan haastattelemat suomalaisasiantuntijat kuitenkin esittivät epäilyn, pystyvätkö seksikaupan asiakkaat tunnistamaan henkilön, joka on ihmiskaupan tai parituksen uhri. Asiantuntijat epäilivät myös, välittävätkö asiakkaat siitä ostaessaan seksipalveluja tai ovatko he edes tietoisia vallitsevasta lainsäädännöstä. Se, miten miehet käytännössä toimivat näissä tilanteissa, on olettavasti tilanne ja persoonakoh- taista (ks. myös Viuhko & Jokinen 2009, 89).

Alaikäiset ja seksikauppa

Sanoataanko 10 vuotta sitten ol ihan rajuu se homma. Tytöt tul siskoo kauppoomaan ja samaa pojat. (Antero Matilainen)

Haastateltujen Sortavala-kävijöiden toiminnasta käy ilmi eräänlainen tietämättömyys prostituutiokauppaan liittyvästä Venäjän Federaation yleisestä lainsäädännöstä. Kuten Timo totesi: ”Venäjstä mie en tiiä siitä lainsäädännöstä mitään”. Seksin ostaminen rajan toisella puolella on ikään kuin automaattisesti sallittua ja tavanomaista toimintaa. Eräänlainen fantasia vapaudesta toteuttaa seksuaalisia halujaan Venäjän Karjalassa ilman lainsäädännöllistä ja sosiaalista kontrollia nousee haastatteluissa esiin. Sitä vastoin vallitseva Suomen lainsäädäntö tunnetaan hyvin.

Seksipalveluja kauppaavien henkilöiden ikä hämärtyy pääsääntöisesti miesten puheissa. O’Connell Davidsonin (2000) mukaan henkilöt, jotka käyttävät alaikäisiä hyväksi, voi jakaa kahteen ryhmään: yhtäältä tilanteen hyväksikäyttäjät, joiden ei alun perin ole tarkoitus ostaa seksipalveluja alaikäiseltä ja toisaalta lapsiprostituoituja aina suosivat hyväksikäyttäjät. Alaikäisten mukanaolo seksikaupassa tekee teon ikään kuin sallituksi seksiestajalle ulkomailla (O’Connell Davidson 2000).

Silloin ku mie kävin siellä tankilla, niin ku sano-

taan rajalla. Tyttölaumat, neljä –viisi tyttöä. Nuoria olivat, alaikäisiä. Niin sillo ne vaan autokyytiä halus, suomalaisen kanssa olla, mutta ei seksiä. Ne vaan muute halus siellä päästä paikasta toiseen muutaman kilometrin. Ja se pitää siellä mielessä olihan puhettakin että liian nuoriin ei pidä sekaantua ensinkään. Niitäkin on siellä tyrkyllä, mutta ku se meidän laki koskoo sielläkin sitä, jos siellä narahtaa kiinni, niin se on vähän huono hommo sitten. (Antero Matilainen)

Sortavalassa ollessani miehet kertovat minulle, kuinka Venäjällä tytöt kypsyvät aiemmin kuin Suomessa. Puhe ”varhaisesta kypsymisestä” toimii mekanismina, joka sallii nuorten tyttöjen seksuaalisen häirinnän ja lähestymisen. Useista tutkimuksista käykin ilmi, että osa seksin myyjistä aloittaa prostituutiokaupassa jo hyvin nuorena⁸. Tutkimuksissa on myös todettu, että alaikäisiltä seksiä ostavat miehet eivät välttämättä suoranaisesti etsi lapsia, vaan ennen muuta suosivat nuoria seksinmyyjiä, joita eivät miellä lapsiksi (Monto & Hotaling 2001, 276). Sortavalassa erilaiset ”seurustelusuhteet” mahdollistavat kanssakäymisen myös nuorten naisten kanssa. Suomesta tulevat miehet käyttävät suhteellisen taloudellisen valta-asemansa lisäksi myös ikänsä tuomaa valta-asemaa. Seksuaalisten ilmaisujen ja käytänteiden kulttuuriset ja lainsäädännölliset rajat hämärtyvät, ja ne rakennetaan uudelleen Sortavalassa.

Suomessa vallitseva lainsäädäntö saattaa asettaa jossain yhteyksissä eräänlaisen vaikenemisen vyöhykkeen prostituutiokaupan monimutkaisiin asiakkuuksiin. Se, millaiset seksuaaliset teot on Suomen lainsäädännössä määritelty rangaistavaksi, määrittää osittain seksikaupasta haastattelutilanteissa käytyä puhetta (vrt. Grenz 2005, 2101). Seksinmyyjien ja ”tyttöystävien” mahdollinen alaikäisyys on aineistoni haastattelupuheessa lähinnä vaiettu aihepiiri.

On vaikea tietää, onko Suomen lainsäädännöllä tosiasiallista vaikutusta suomalaisten seksin ostajien käyttäytymiseen. Yleisessä tiedossa kuitenkin on, että Luoteis-Venäjällä prostituutiokaupassa mukana olevien alaikäisten

henkilöiden asiakkaina on myös suomalaisia (Gurvich ym. 2003, 127). O’Grady (1994) mukaan seksituristit pitävät yleensä ulkomailla seksipalvelujen ostoa alaikäisiltä pienen riskin rikoksena. O’Connell Davidsonin (2000) mukaan seksituristit selittävät teon rikollisen luonteen pois sillä, että alaikäiset ovat jo valmiiksi mukana seksikaupassa. Esimerkiksi Sortavalassa on kuitenkin periaatteessa mahdollista, että seksinostaja törmäisi naapuriinsa. Seksinostaja tai alaikäisen kanssa seurusteleva suomalainen ei siten välttämättä voi Venäjällä aina luottaa anonyymiteettiinsä täydelliseen säilymiseen.

Häilyvät rajat

Sortavalassa liikkuvia suomalaisia seksinostajia voisi kuvailla Joane Nagelin (2003, 120–121) käsittein ”etnoseksuaaliseksi seikkailijoiksi” ja/tai ”etnoseksuaaliseksi kuluttajiksi”, jotka rymistelevät hetkellisesti etnoseksuaaliselle leikkikentälleen hurmaamaan ja hurmattaviksi (myös Davydova & Pöllänen 2010). Rajan takaa haetaan jännityksen tunnetta, uusia seksiseikkailuja, läheisyyttä, edullisia tuotteita ja palveluja – irtiottoja Suomen arkielämästä. Rajan takana voi kokea fantasian ja unelman seksuaalisesta vapaudesta ja miehisydestä – ”haluttuna ja nuorena” vaikka ikää olisikin jo kertynyt (myös Marttila 2004, 29).

Toiseus rakentuu ja elää usein rajaseudun arkisissa kohtaamisissa ja representaatioissa (Löytty 2005, 89). Representaatio venäjänkielisestä naisesta, joka on kiinnittynyt Suomessa ”huoruuden” merkitysten ympärille, ikään kuin uudelleenrepresentoituu rajalla (myös Davydova & Pöllänen 2010). Venäjänkielisestä naisesta tai venäjänkieliseksi kuvitellusta naisesta tulee suomalaismiesten julkinen objekti, joka synnyttää yhä uudelleen ja uudelleen erottuneen toisen. Teresa de Lauretis (2004, 262) on todennut ns. julkisten fantasioiden olevan hallitsevassa asemassa olevia kulttuurisia narratiiveja tai skenaarioroiteita, jotka muokkaavat populaaria mielikuvitusta. Nämä julkiset fantasiat antavat yksilön ”omakohtaiselle fantisoinnille aineistoa ja ”kä-

sikirjoituksia”, eli sisältö- ja ilmaisumuotoja”.

Venäjän Karjalassa ruumis pyrkii toteutamaan ja vahvistamaan mieleen kirjoitettua fantasiaa, jossa kohtaavat seksismi, rasismi ja nationalismi. ”Toinen” ei ole subjekti vaan alempiarvoinen etnistetty, seksuaalisoitu ja sukupuolittunut objekti. Nagelin (2003, 10) mukaan ”seksi on rodullistettu ja rotu seksuaalisoitu”. Rajaseudulla seksi on etnistetty ja etnisyyss seksuaalisoitu. Olli Löytyn (2005, 93) mukaan toiseuden erotisointia voi pitää myös ilmaisuna toiseutta kohtaan tunnetusta halusta. Toiseus ikään kuin rakentuu ristiriitaisista mielikuvista ja diskursseista. Seksikaupan kontekstissa toiseus rakentaa ja välillä hämärtää ihmisten välisiä etnoseksuaalisia rajoja, mutta ei poista niitä (Nagel 2003, 228). Kulttuurinen eksotisointi nivoutuu osaksi rajaseudun seksikauppaa. Vieraus viehättää ja inhottaa (Nagel 2003, 126).

Seksikaupan tulevaisuus – maaseudun syke

Seksikauppa on haastanut vallitsevan lainsäädännön, rajakontrollin ja seksuaalikulttuurin molemmissa maissa. Seksinostajat määrittävät uhkaksi suomalaiselle tasa-arvoon perustuvalle hyvinvoinnille, sukupuolijärjestykselle ja seksuaalisuudelle, jossa kansallisuudella on merkittävä rooli (myös Oikarinen 2010). Venäjänkieliset seksin myyjät haastavat myös vallitsevat seksuaaliset, kansallisuuteen sidotut normit ja järjestykset. Uhkan, vapauden ja jännityksen tunnereaktiot ovat yhteen kietoutuneina (rajaseudun) seksikaupassa. Seksikauppa ilmentää yhteiskunnassa eräänlaista abjektiota, kiellettyä ja uhkaavaa seksuaalisuutta, joka yritetään ottaa haltuun sosiaalisin ja juridisin keinoin (ks. Kristeva 1982). Kaupalliseen seksiin liitettävä stigma ikään kuin tarttuu kaikkiin ilmiön kanssa tekemissä oleviin tai siihen mielikuvissa liitettäviiin osapuoliin eri astesävyin (Ihamäki 2010c).⁹

Haastatteluista välittyy kuva Sortavalan alueesta suomalaismiesten etnoseksuaalisuutena tilana, jota koko Sortavalan kaupunki ja muu rajan takainen vyöhyke edustavat (Nagel 2003,

47–48). Seksin ostaminen ja myyminen on periaatteessa mahdollista missä vain: matkalla Sortavalan, Sortavalassa ja kotimatalla Sortavalasta. Sama pitää paikkansa myös ”seurustelu-suhteiden” luomisessa. Marttila (2006; 2008) on nimennyt Itä-Euroopan raja-alueille syntyneen seksikaupan vyöhykkeen eräänlaiseksi punaisten lyhtyjen alueeksi, jossa ”lännen” kysyntä ja ”idän” tarjonta kohtaavat. Vyöhykkeiden toimijat ovat osa maailman talousjärjestystä, jossa harmaalla taloudella on merkittävä rooli. Sortavalan aluetta voisi lähestyä myös tämän metaforan kautta. Sortavala on turismikohde, jonne osa suomalaisista matkustaa ennen kaikkea seksin vuoksi.¹⁰

Huomionarvoista on, että tutkimukseen osallistuneiden mukaan Sortavalan alue vetää puoleensa usein lähellä rajaa asuvia seksinostajia. Rajan ylityksestä ja rajan takaisista naisseikkailuista on osalle haastateltavista tullut erityinen rajaseudun mahdollistama elämäntyyli – seikkaillaan ja palataan kotiin lyhyen ajan jälkeen. Elämäntyylin perusta on maantieteellisessä sijainnissa ja maailmantalouden järjestyksissä ja sukupuoli-ideologioissa.

Sortavalassa nykyisin näkyvä ammattimainen seksikauppa on ainakin osin sulautunut osaksi laillista turismibisnestä. Nykyvalossa Sortavalaa on jossain määrin vaikeaa nähdä erityisen houkuttelevana ”seksilomakohteena” seksipalvelujen yksinkertaisuuden vuoksi. Laillisen ja laitottoman rajankäyntiä tapahtuu, kun seksinmyyjä ja/tai tyttöystävä ei ole täysi-ikäinen. Myyjän ja/tai tyttöystävän mahdollinen alaikäisyys korostaa merkittävästi kaupallisessa seksikontekstissa tai

prostituutiota muistuttavassa suhteessa osapuolien epätasa-arvoista asemaa ja herättää kysymyksen heidän pakkotilanteestaan. Aineistoni suomalaismiehet varovat rakentamasta itsestään kuvaa osallisena myynnin organisoimiseen. Se, onko seksiä myyvä nainen parituksen tai jopa ihmiskaupan kohde, näyttäytyy miesten puheessa toisarvoisena seikkana.

Elina Penttinen (2004, 243) on todennut seksityön vallitsevan representaation normalisoinnin Pohjois-Suomessa johtaneen siihen, että ainakin asiakkaat ajattelevat kaupallisten seksisuhteiden olevan luonnollisia ja hyödyllisiä molemmille osapuolille. Näin koki myös osa tutkimukseeni osallistuneista miehistä tilanteen. Miesten puheessa seksinostotapahtuma ja suomalaisten kulutus ylipäänsä Sortavalassa rakentui alueen taloutta ylläpitäväksi voimaksi¹¹. Suomen ja Venäjän rajaa voisikin Sortavala-kävijöiden näkökulmasta luonnehtia eräänlaiseksi etnoseksualisoiduksi vapaa-ajan kulutusrajaksi (myös Nagel 2003; Davydova & Pöllänen 2010).

Millainen tulevaisuus Sortavalan seksikaupalla on? Se on varmasti riippuvainen alueen sosio-ekonomisesta kehityksestä, kulttuurisista muutoksista, suomalaismiesten rahapussin pohjasta ja lainsäädännön kehityksestä sekä sen valvonnasta. Tällä hetkellä Sortavalan aluetta voi pitää suomalaismiesten representaationa ”seksiparatiisista”. Se, miten miesten mahdolliset tyttöystävät, avo- tai aviovaimot ja lapset kokevat tämän ”seksiparatiisin” vaikutukset omassa elämässään, on tutkimuksellisesti näkymättömäksi jäänyt seksikaupan (sukupuolitunut) ulottuvuus.

Viitteet

- 1 Joane Nagelin (2003, 244) mukaan Thai-seksuaalisuus on eräissä tapauksissa turisteille sekä nähtävyyttä että kulutustuote. Sortavalaankin saatetaan matkustaa pelkästään katselemaan siellä tapahtuvaa seksikauppaa. Tällöin seksuaalisilla mielikuvilla voidaan herkutella ilman varsinaista seksinostoa.
- 2 Käytän tutkimukseen osallistuneista henkilöistä sekä etu- että sukunimeä, koska yhtä henkilöä lukuun ottamatta kaikki esittäytyivät minulle etu- ja sukunimillään.
- 3 Seksikaupan muodoista heteroseksuaalinen seksikauppa on näkyvin. Muut seksuaaliset suuntaukset ja sukupuolet ovat vähemmän tutkittuja seksikaupan kontekstissa.
- 4 Asiakkuustutkimuksien taustalta löytyy myös lähestymistapa, jolla on pyritty selvittämään, eroavatko seksipalveluja ostavat miehet niistä miehistä, jotka eivät näin tee (esim. Xantidis & McCabe 2000). Poikkeavuutta korostava lähestymistapa seksikaupan toimijoihin on siten koskettanut sekä myyjiä että ostajia.
- 5 Suomen rikoslain mukaan seksuaalipalvelujen ostaminen alle 18-vuotialta on kiellettyä (luku 20, 8 §). Vuonna 2006 tätä lakia tarkennettiin siten, että myös toisen henkilön korvaamien seksipalveluiden käyttö alaikäiseltä johtaa tuomioon. Laki koskee myös ulkomailla tehtyjä tekoja. Alaikäisiin kohdistuva seksuaaliseen tekoon ja siten alaikäisten prostituution ehkäisemiseen soveltuu myös rikoslain (luku 20, 6-7 §) pykälä, jossa on kriminalisoitu sukupuoliyhteys ja muun kaltainen seksuaalinen kanssakäyminen alle 16-vuotiaan lapsen kanssa. Myös tämä laki koskee ulkomailla tehtyjä tekoja. Molemmissa edellä mainituissa lainkohdissa henkilö syyllistyy hyväksikäyttörikkokseen. Rikoslain mukaan seksin tahallinen ostaminen henkilöltä, joka on ihmiskaupan tai parituksen uhri, on rangaistavaa (luku 20, 8 §). Kaksoisrangaistavuuden edellytys saattaa kuitenkin estää laissa todettujen seuraamusten täysimääräisen soveltamisen Sortavala-kävijöihin.
- 6 Kyselyyn osallistui 1000 vastaajaa.
- 7 Sortavalan prostituutiokontekstissa on myös muistettava naisten omaehtoinen toimijuus (esim. Sverdjuk 2009). Seksikauppaan tullaan mukaan erilaisista sosio-ekonomista asemista ja elämäntilanteista. Seksikaupan harjoittaminen voi olla valinta muiden valintojen joukossa. Myös naisten asema seksikaupan sisällä voi vaihdella tilanteittain.
- 8 Sitä, millainen tosiasiallinen tilanne Sortavalassa alaikäisten kohdalla, on jälleen kerran mahdotonta sanoa. Kenttätyössäni tekemieni havaintojen mukaan moni naisista, jotka myyvät ”ammattimaisemmin” seksipalveluja, oli iältään keskimäärin 20–30 -vuotias.
- 9 Maahanmuuttajia koskevissa tutkimuksissa on ilmennyt, että venäjänkieliset naiset joutuvat usein kohtaamaan ”prostituutio-stigman” uudessa elinpiirissään (ks. esim. Saarinen 2007, Sverdjuk 2009).
- 10 Tutkimukseen osallistuneiden miesten joukossa oli myös niitä, joilla oli sukujuuria alueella. Aktiivisimmat Sortavalan-kävijät eivät asemoineet itseään vain ”turisteiksi”.
- 11 Miesten tarinoinnissa esiintyy myös itsensä esittäminen ”hyväntekijänä” (vrt. Sverdjuk 2009, 138).

Lähteet

- Cambell, Rosie (1998), *Invisible Men: Making Visible Clients of Female Prostitutes in Merseyside. – Prostitution: On Whores, Hustlers and Johns*. Ed. James Elias & Vern L. Bullough & Veronica Elias & Gwen Brewer. New York: Prometheus Books, 155–171.
- Davydova, Olga & Pöllönen, Pirjo (2010), *Gender on the Finnish-Russian Border: National, Ethnosexual and Bodily Perspective. – Ethnosexual Processes. Realities, Stereotypes, Narratives*. Ed. Virkkunen, Joni, Uimonen, Pirjo & Davydova, Olga. Helsinki: Kikimora. Aleksanteri Series 2010:6, 18–35.
- Earle, Sarah & Sharp, Keith (2007), *Sex in Cyberspace. Men Who Pay for Sex*. Hampshire & Burlington: Ashgate.
- Egan, R. Danielle (2006), *Dancing for Dollars and Paying for Love: The Relationship between Exotic Dancers and Their Regulars*. New York: Palgrave.
- Frank, Katherine (2003), “Just Trying to Relax”: Masculinity, Masculinizing Practices, and Strip Club Regulars. – *The Journal of Sex Research* 40:1, 61–75.

- Gilinski, Jakov (2000), *Istorija prostitutsii v Rossii. – Devjantnost i sotsialnyi kontrol v Rossii (XIX-XX vv.): tendentsii i sotsiologitšeskoje osmyslenije*. Sankt-Peterburg: Aleteija, 318–361.
- Grentz, Sabine (2005), *Intersections of Sex and Power in Research of Prostitution: A Female Researcher Interviewing Male Heterosexual Clients. – Signs: Journal of Women and Culture and Society*, 30:4: 2091–2113.
- Gurvich, Iossof, Roussakova, Maya, Pyshkina, Tatiana & Yakoleva, Anna (2000), *The Problem of Prostitution Where the Minors Are Involved in St. Petersburg and North-West Russia. – Women's Strategies and Politics in Transition. Dialogue across the East-West Divide*. Ed. Yukina, Irina & Saarinen, Aino & Kudriashova, Elena. Arkhangelsk: Pomor State University, 119–133.
- Hodyreva, Natalija (2005), *Sovremennyje debati o prostitutsii: gendernyi podhod*. Sankt-Peterburg: Aleteija.
- Holmström, Charlotta & Skilbrei, May-Len (2008), *Prostitution i Norden*. Köpenhamn: Nordiska ministerrådet.
- Holzman, Harold R. & Pines, Sharon (1982), *Buying Sex: the Phenomenology of Being John. – Deviant Behaviour* 4:1, 89–116.
- Ihamäki, Elina (2010a), *Interviewing Men about Intimate Issues as a Female Researcher: Bodily Challenges on the Field. – Ethnosexual Processes. Realities, Stereotypes, Narratives*. Ed. Virkkunen, Joni, Uimonen, Pirjo & Davydova, Olga. Helsinki: Kikimora, Aleksanteri Series 2010: 6, 54–72.
- Ihamäki, Elina (2010b), *Ethical Dilemmas of Making Sensitive Research: Ethnosexual Encounters in Border Regions of Russia. – Encountering the Changing Barents: Research Challenges and Opportunities*. Ed. Fryer, Paul & Brown-Leonardi, Carol & Soppela, Päivi. Rovaniemi: University of Lapland. Arctic Centre Reports 53, 62–72.
- Ihamäki, Elina (2010c), *Naistutkijan vaihtuvat positiot ja vuorovaikutustilanteet Viipurin seksikauppanäyttämöllä. – Naisena ja naistutkijana Venäjän kentillä*. Ed. Kulmala, Meri & Saarinen, Aino. Helsinki: Kikimora, 111–134.
- Kontula, Anna (2008), *Punainen eksodus. Tutkimus seksityöstä Suomessa*. Helsinki: LIKE.
- Kristeva, Julia (1982), *Powers of Horror: An Essay on Abjection*. New York: Columbia University Press.
- Kunnon kansa? HS-Gallup. – *Helsingin Sanomat* 5.11.2011.
- Lammi-Taskula, Johanna (1999), *Clients of Sex Industry in Finland. The Habitus Study, 1995. – Who's Buying? The Clients of Prostitution*. Ed. Keeler, Laura & Jyrkinen, Marjut. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö, 82–88.
- Lau, Carmen (2011), *Child Prostitution in Thailand. – Journal of Child Health Care* 12:2, 144–155.
- de Lauretis, Teresa (2004), *Itsepäinen vietti. Kirjoituksia sukupuolesta, elokuvasta ja seksuaalisuudesta*. Toim. Anu Koivunen; suom. Tutta Palin ja Kaisa Sivenius. Tampere: Vastapaino.
- Löytty, Olli (2005), *Kuka pelkää mustavalkoista miestä? Toiseuttavan katseen rajat. – Rajanylityksiä. Tutkimusreittejä toiseuden tuolle puolen*. Ed. Löytty, Olli. Helsinki: Gaudeamus, 87–101.
- Matthews, Roger (2008), *Prostitution, Politics and Policy*. NY: Routledge-Cavendish.
- Marttila, Anne-Maria (2004a), *Seksiä ilman rajoja? Kansainvälistyvä seksiteollisuus ja suomalaiset asiakkaat. – Naistutkimus–Kvinnoforskning* 17:1, 22–35.
- Marttila, Anne-Maria (2004b), *Sex Tourism on the World Wide Web. Prostitution and Sex Trafficking and the New Information and Communication Technologies. – Power and Control. Perspectives on Integration and Multiculturalism in Europe*. Ed. Kärki, Kimi. Helsinki: The Family Federation of Finland. The Population Research Institute D43. Publications of the Doctoral Program on Cultural Interaction and Integration 8, 152–168.
- Marttila, Anne-Maria (2006), *Rajat ylittävä prostituutio. – Idäntutkimus* 13:4, 31–43.
- Marttila, Anne-Maria (2008), *Desiring the "Other", Prostitution Clients on a Transnational Redlight in the Border Area of Finland, Estonia and Russia. – Gender, Technology and Development* 12:1, 31–51.
- McKeganey, Neil P. & Barnard, Marina (1996), *Sex Work on the Streets: Prostitutes and Their Clients*. Buckingham & Philadelphia: Open University Press.
- Monto, Martin A. (2004), *Female Prostitution, Customers, and Violence. – Violence against Women* 10:2, 160–188.
- Monto, Martin A. & Hotaling, Norma (2001), *Predictors of Rape Myth Acceptance among Male Clients of Female Street Prostitutes. – Violence against Women* 7:3, 275–293.
- Nagel, Joane (2003), *Race, Ethnicity and Sexuality. Intimate Intersections, Forbidden Frontiers*. Oxford: Oxford University Press.
- Nikunen, Minna (2002), *"Viimeinen erhe" – suomalainen henkirikos ja itsemurha. – Suomineitonen hei! Kansallisuuden sukupuoli*. Ed. Gordon, Tuula & Komulainen, Katri & Lempiäinen, Kirsti. Tampere: Vastapaino, 269–311.
- O'Connell Davidson, Julia (1998), *Prostitution,*

- Power and Freedom*. Cambridge: Polity.
- O’Connell Davidson, Julia (2000), Sex Tourism and Child Prostitution. – *Tourism and Sex: Culture, Commerce and Coercion*. Ed. Clift, S. & Carter, S. London: Pinter, 54–73.
- O’Grady, Ron (1994), *The Rape of the Innocent*. Thailand: ECPAT International.
- Oikarinen, Tiina (2010), Kehitä, käännytä, kriminalisoi. Suomen toimenpiteet prostituutiosta tapahtuvaa ihmiskauppaa vastaan. – *Naistutkimus–Kvinnoforskning* 23:4, 44–56.
- Penttinen, Elina (2004), *Corporeal Globalization. Narratives of Subjectivity and Otherness in the Sexscapes of Globalization*. Tampere: Tampere Peace Research Institute. Tapri Occasional Paper 92.
- Phoenix, Joanna (1999), *Making Sense of Prostitution*. Hampshire & New York: Palgrave.
- Pitts, Marian K., Smith, Anthony, Grierson, Jeffrey, O’Brien, Mary & Misson, Sebastian (2004), Who Pays for Sex and Why? An Analysis of Social and Motivational Factors Associated with Male Clients of Sex Workers. – *Archives of Sexual Behaviour* 33:4, 353–358.
- Plummer, Ken (1995), *Telling Sexual Stories*. London & New York: Routledge.
- Saarinen, Aino (2007), Venäläiset maahanmuuttajanaiset “naisystävällisessä” Pohjolassa: Kansalaisuus ja stigmatisoitu identiteetti. – *Maahanmuuttajanaiset: kotoutuminen, perhe ja työ*. Ed. Martikainen, Tuomas & Tiilikainen, Marja. Helsinki: Väestöliitto. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 46, 125–146.
- Sanders, Teela (2008), *Paying for Pleasure. Men Who Buy Sex*. Devon: Willan.
- Skaffari, Pia (2010), *Rajat ylittävä prostituutio. – Tutkimus naisten kokemuksista pohjoisen itäprostituutiosta*. Rovaniemi: Lapin yliopisto. Acta Electronica Universitatis Lapponiensis 61.
- Skilbrei, May-Len (2001), The Rise and Fall of Norwegian Massage Parlours: Changes in the Norwegian Prostitution Setting in the 1990s. – *Feminist Review* 67, 63–77.
- Sverdljuk, Jana (2009), Contradicting the “Prostitution Stigma”: Narratives of Russian Migrant Women Living in Norway – *Complying with Colonialism. Gender, Race and Ethnicity in the Nordic Region*. Ed. Keskinen, Suvi, Tuori, Salla, Irm, Sari & Mulinari, Diana. Farnham & Burlington: Ashgate, 148–153.
- Tasa-arvobarometri* (2004), Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2004: 20.
- Tasa-arvobarometri* (2008), Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2008: 24.
- Varsa, Hannele (1986), *Prostituution näkymätön osa: miesasiakkaat: lehti-ilmoitteluprostituution asiakkaista*. Helsinki: Tasa-arvoasian neuvottelukunta.
- Viuhko, Minna & Jokinen, Anniina (2009), *Human Trafficking and Organized Crime. Trafficking for Sexual Exploitation and Organized Procuring in Finland*. Helsinki: European Institute for Crime Prevention and Control, affiliated with the United Nations. Publications Series 62.
- Wood, Elisabeth A. (1993), Prostitution Unbound. Representations of Sexual and Political Anxieties in Postrevolutionary Russia. – *Sexuality and Body in Russian Culture*. Ed. Costlow, Jane T., Sandler, Stephanie & Vowles, Judith. Stanford: Stanford University Press, 124–135.
- Xantidis, Luke & McCabe, Marita P. (2000), Personality Characteristics of Male Clients of Female Commercial Sex Workers in Australia. – *Archives of Sexual Behaviour* 29:2, 165–176.